

В.

Магістр 1 курсу
фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті обґрунтовано актуальність дослідження методів управління кредитним ризиком банку. Уточнено сутність кредитного ризику, розглянуто наявні методи та інструменти управління кредитними ризиками як на рівні окремої позики, так і на рівні створеного банком кредитного портфелю.

Ключові слова: кредит, кредитний ризик, управління кредитним ризиком, диверсифікація, лімітування, кредитоспроможність позичальника, сек'юритизація.

Аннотация. В статье обоснована актуальность исследования методов управления кредитным риском банка. Приведена сущность кредитного риска, рассмотрены существующие методы и инструменты управления рисками как на уровне отдельного кредита, так и на уровне созданного банком кредитного портфеля.

Ключевые слова: кредит, кредитный риск, управление кредитным риском, диверсификация, лимитирование, кредитоспособность заемщика, секьюритизация.

Annotation. In the article the actuality of the methods of credit risk management system was grounded. The essence of the credit risk was specified, the methods and instruments of management of credit risks were considered as at the level of a separate loan so at the level of created by a bank credit portfolio.

Keywords: credit, credit risk, credit risk management, diversification, limitation, creditworthiness of the borrower, securitization.

Сучасний банк пропонує клієнту близько 200 видів різноманітних банківських продуктів та послуг, але кредитування залишається однією з основних його функцій. З точки зору світової практики саме кредитна

діяльність формує значну частину прибутку банку. Одночасно кредитування є однією з найризикованіших операцій, що проводить банк, тому гострою залишається проблема якості кредитного портфеля.

Як свідчить практика, існує велика кількість методів управління кредитним ризиком. Однак недостатня обізнаність працівників банку, а також наявність об'єктивних умов використання обмеженої кількості методів у банківській практиці не дозволяють банку в повному обсязі захистити себе від кредитного ризику. Недостатній рівень розвитку теоретичних та методологічних основ управління кредитним ризиком банку обумовив вибір теми даного дослідження, що свідчить про її актуальність.

Проблеми управління кредитним ризиком банку досліджуються багатьма науковцями, серед яких, перш за все, необхідно відмітити таких українських учених, як О. Криклій [1], О. Сідак [2], А. Мороз [3], М. Савлук, Н. Швець [4], А. Дзюблюк [5], О. Васюренко [6], білоруського ученого С. Кабушкіна [7], американського ученого Е. Морсмана [8].

Метою статті є дослідження методів управління кредитним ризиком банку та визначення можливих шляхів їх удосконалення.

В умовах посткризового відновлення економіки, коли зростає конкуренція на ринку банківських послуг, а платоспроможність населення є досить невисокою, спрощення умов кредитування є дієвим способом залучення клієнтів. В такому разі перед ризик-менеджментом банку гостро стає вибір ефективного та адекватного методу управління кредитним ризиком.

Кредитний ризик банку – це імовірність втрати банком частини ресурсів, недоотримання прибутків або збільшення суми резервів за активними операціями при невиконанні позичальником його зобов'язань щодо кредитора (несплата позичальником відсотків за кредитом та/або неповернення суми кредиту, порушення умов кредитного договору) [9].

Управління кредитним ризиком повинно бути спрямоване на розроблення відповідних положень управління, аналіз ризиків, їх регулювання та прийняття, застосування фінансових механізмів компенсації втрат у разі виникнення несприятливих обставин.

Процес управління ризиками повинен мати ознаки комплексної фінансової операції, яку проводить банк з метою оптимізації сукупного ризику кредитної діяльності. Така операція передбачає ґрунтовну роботу ризик-менеджерів банку як у період підготовки до укладення договору, так і в період реалізації [10].

В процесі кредитної діяльності ризик може виникати на рівні окремої позики та на рівні кредитного портфелю (рис. 1).

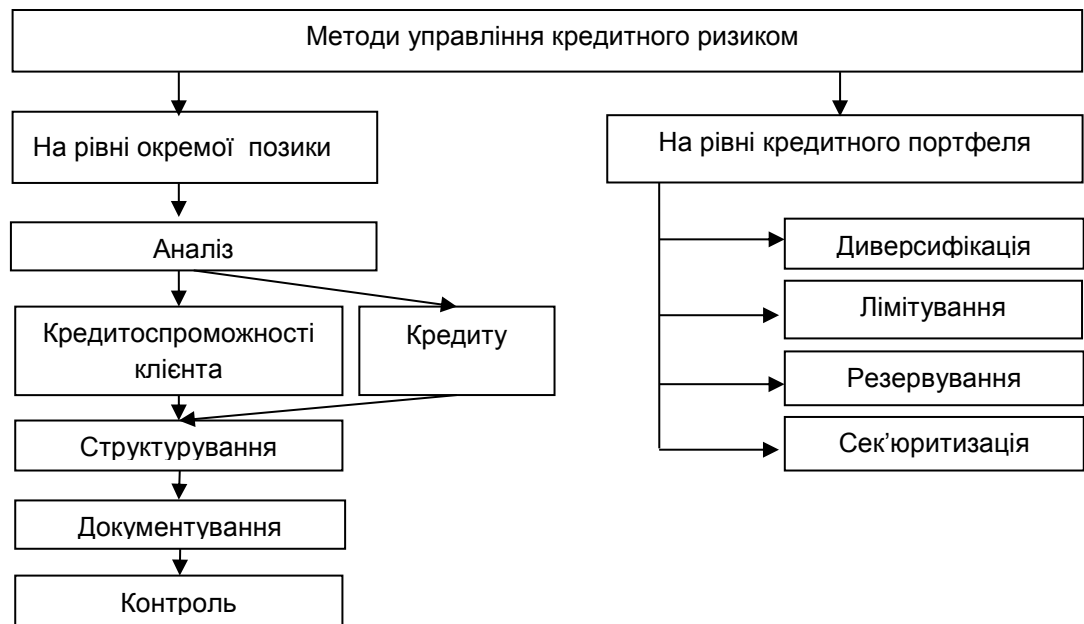

Рис. 1. Методи зниження ступеня кредитного ризику

Як видно з рис. 1, до основних методів управління ризиком за окремим кредитом можна віднести аналіз кредитоспроможності кожного позичальника, аналіз та оцінку самого кредиту (на які цілі видається, адекватність суми), формування ліквідного і достатнього забезпечення (має покривати суму кредиту та проценти за ним), залучення платоспроможних поручителів та страхування.

Управління ризиком кредитного портфелю є дещо складнішим, тому варто детальніше розглянути основні методи зниження ризику кредитного портфелю, особливості кожного з яких представлено у табл. 1 [1; 2; 5; 10; 12].

Особливості методів зниження ризику кредитного портфеля банку

Метод	Особливості застосування	Ефект застосування
Диверсифікація	<p>1) розподіл кредитного портфеля серед широкого кола позичальників (різних за видом діяльності та характеристиками);</p> <p>2) розрізняють три види диверсифікації:</p> <ul style="list-style-type: none"> - галузеву (розподіл кредитів між клієнтами, які здійснюють діяльність у різних галузях економіки); - географічну (розподіл кредитних ресурсів між позичальниками, які перебувають у різних регіонах); - портфельну (розосередження кредитів між різними категоріями позичальників). 	<p>1) можливість знизити загальний кредитний ризик, пов'язаний із проблемами у конкретній галузі та з тим чи іншим позичальником;</p> <p>2) надмірна диверсифікація призводить до зростання кредитного ризику.</p>
Лімітування	<p>1) встановлення максимально допустимих розмірів наданих позик (в абсолютних та відносних показниках);</p> <p>2) ліміти можуть установлюватися за видами кредитів, категоріями позичальників за кредитами в окремі галузі, географічні території, за найбільш ризиковими напрямками кредитування.</p>	<p>1) уникнення критичних втрат унаслідок необдуманого концентрації будь-якого виду ризику;</p> <p>2) диверсифікація кредитного портфеля та забезпечення стабільних доходів.</p>
Резервування	<p>1) акумуляція частини коштів на спеціальному рахунку для компенсації неповернених кредитів;</p> <p>2) резерви створюються на основі оцінки кредитного портфеля з урахуванням можливих втрат.</p>	<p>1) уникнення негативного впливу кредитних ризиків на величину основного капіталу;</p> <p>2) підвищує надійність і стабільність банківської системи в цілому.</p>
Сек'юритизація	<p>1) продаж активів банку шляхом перетворення їх у цінні папери, які в подальшому розміщуються на ринку;</p> <p>2) передбачає розмежування функцій кредитора й емітента цінних паперів (інвестори приймають грошові потоки щодо погашення боргу та сам ризик неповернення кредитів).</p>	<p>1) можливість банку передавати кредитний ризик інвесторам;</p> <p>2) знижує рівень ризикованості банку;</p> <p>3) покращує якість активів і показники адекватності капіталу.</p>

Одним із інноваційних методів управління ризиками, які широко застосовуються у світовій практиці, але не мають достатнього застосування вітчизняними банками, є сек'юритизація. Розвинуті країни світу використовують сек'юритизацію для залучення додаткових ресурсів та захисту від кредитних ризиків. Українським банкам слід використовувати досвід іноземних банків щодо застосування

інноваційних методів управління ризиками, що дозволить покращити нормативи банку, підвищити його фінансову стійкість, гнучко управляти кредитним портфелем, залучати більше коштів для розвитку бізнесу.

Що стосується методів управління ризиком за окремим кредитом, в процесі оцінки кредитоспроможності позичальників можна виділити наступні моделі оцінки кредитного ризику: рейтингові та прогнозні, що засновані на фінансовій звітності підприємства-позичальника; а також методи комплексного аналізу, що включають наступні методики: "5 C", CAMPARI, PARTS, скорингова модель. Так, скорингова модель може використовуватись як для оцінки вже наданого кредиту (тобто ступеня вірогідності порушень фірмою умов кредитного договору), так і для відбору потенційних позичальників. Метод скорингу дозволяє провести експрес-аналіз заявки на кредит у присутності клієнта [12].

Таким чином, процес управління кредитними ризиками повинен бути комплексним та спрямованим на оптимізацію сукупного ризику кредитної діяльності. Управління ризиками кредитування доцільно здійснювати як на рівні окремої позики, так і на рівні кредитного портфеля. Аналіз кредитоспроможності позичальника, моніторинг кредитної угоди дозволяє виявити ризик ще на стадії формування кредитної угоди та застосувати методи їх мінімізації.

Література

1. Криклій О. А. Управління кредитним ризиком банку : монографія / О. А. Криклій, Н. Г. Масяк. – Суми : ДВНЗ "УАБС НБУ" , 2008. – 86 с.
2. Сідак О. Кредитний ризик та формування банківських резервів в умовах фінансової кризи / О. Сідак // Фінансовий ринок України. – 2010. – № 5. – С. 6-7.
3. Мороз А. М. Кредитний менеджмент : навч. посіб. / А. М. Мороз, Р.І. Шевченко, І. В. Дубик. – К. : КНЕУ, 2009. – 399 с.
4. Швець Н. Р. Удосконалення систем управління банківськими ризиками у світлі посилення глобалізаційних і кризових явищ у світі / Н. Р. Швець // Збірник наукових праць Національного

університету державної податкової служби України. – 2012. – № 1.– С. 433-445.

5. Кабушкин С. Н. Управление банковским кредитным риском: учеб.пособ. – 4-е изд., стер. – М. : Новое знание, 2009. – 336 с.

6. Васюренко О. В. Інструментарій аналізу в системі кредитного ризик-менеджменту : монографія / О. В. Васюренко, В. Ю. Подчесова. – К. : УБС НБУ, 2010. – 191 с.

7. Дзюблюк А. В. Механизм обеспечения качества кредитного портфеля и управления кредитным риском банка в период кризисных явлений в экономике / А. В. Дзюблюк // Журнал европейской экономики.–2010. – № 1. – С. 117-134.

8. Искусство коммерческого кредитования / Эдгар Морсман; пер. с англ. Д. Липинский – М. : АльпинаБизнес Букс, 2005. – 187 с.

9. Ачкасова С. А. Обґрунтування теоретичних підходів до визначення сутності кредитного ризику банку / С. А. Ачкасова, М. Ю. Сербін, О. О. Хурда // Університет економіки і підприємництва, Інститут економіки, технологій і підприємництва. –2015. – № 1. – С. 263-269.

10. Дзюблюк О. В. Оптимізація управління ризиком портфеля кредитних вкладень банку в контексті подолання наслідків світової фінансової кризи / О. В. Дзюблюк // Вісник ТНЕУ. – 2011. – № 2. – С. 21-30.

11. Єлейко І. В. Особливості мінімізації кредитного ризику банківської установи / І. В. Єлейко, О. В. Сідак // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 21. – С. 150-158.

12. Камінський А. Б. Скорингові технології в кредитному ризик-менеджменті / А. Б. Камінський, К. К. Писанець // Бізнес-інформ. – 2012. – № 4. – С. 197-201.